

Dokumentnamn
YTTRANDE

Datum
2026-01-12

Vårt diarienummer
1.1.3-2025-08106
GD-2026-009
Ert diarienummer
U2025/02003

Mottagare
Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
E-post
u.remissvar@regeringskansliet.se

EU-kommissionens förslag till förordning om Euratoms forsknings- och utbildningsprogram COM(2025) 594

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare och som ansvarig för kommunikationssystemet Swedish University Computer Network.

Synpunkter

Vetenskapsrådet instämmer i de generella målsättningar som förslaget till förordning ställer upp inom fusionsområdet.

Vetenskapsrådet instämmer i att det är viktigt att satsa på utvecklingen av ett europeiskt partnerskap syftande till att föra samman privata och offentliga forskningsinitiativ. Rådet anser att intentionen att överföra utvecklingen av teknologi med hög Technical Readiness Level (TRL) från offentliga aktörer till privata är god, men vill samtidigt föra fram vikten av att grundforskningen inom fusionsområdet inte blir lidande av att nödvändiga resurser flyttas till industrinära forskning.

Vetenskapsrådet anser det vara centralt att de senaste årens positiva utveckling mot att hålla budget och tidsplan för ITER bibehålls. Speciellt mot bakgrund av de mycket kraftiga förseningar och fördröjningar som projektet har dragits med.

Vetenskapsrådet noterar att budgeten för fusionsforskning ökar drastiskt i den budget som föreligger i förslaget till förordning jämfört med innevarande arbetsprogram. Då mer specifika detaljer kring innehåll och former för forskningen saknas anser rådet inte kunna uttala sig om huruvida hela denna ökning är motiverad.

Vetenskapsrådet har ingen synpunkt på de delar av förslaget till förordning som behandlar forskning kring fission eller strålsäkerhet.

Skälen för Vetenskapsrådets ställningstaganden

Vetenskapsrådet är i grunden positivt inställd till processen att involvera industriaktörer i fusionsforskning och ser positivt på utvecklingen där så kallade public-private partnerships etableras och testas redan under innevarande arbetsprogram. Rådet ser det växande intresset från privata aktörer dels som en potential att öka mängden aktörer i forskningsfältet, dels som ett tecken på en ökad mognadsgrad i fältet som helhet. Rådet vill dock samtidigt framhålla att Eurofusions roll för att upprätthålla en stark grundforskning i Europa inte kan ersättas av privata initiativ utan att det även framledes finns ett behov av grundforskning och forskning kring teknologi med låg Technical Readiness Level (TRL). Det arbetsprogram för Euratom för 2026-2027 som diskuteras parallellt med denna remiss har för svensk del inneburit att forskningsprojekt kring teknologi med låg TRL har förlorat delar av sin finansiering. Vetenskapsrådet vill att detta perspektiv finns med i behandlingen av förslaget.

Slutligen noterar Vetenskapsrådet att den budgetrad som anges för fusionsforskning på i genomsnitt 275,8 miljoner Euro per år är ca 2,5 gånger större än motsvarande budgetrad i nuvarande arbetsprogram. Formerna för hur denna ökning ska fördelas och vilka specifika forskningsområden som kommer gynnas är inte ännu klart utan avvaktar förslag från den rapport som Kommissionen förväntas presentera i slutet av 2025. Därmed kan rådet inte ta ställning till huruvida denna ökning är motiverad eller inte.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av forskningssekreteraren Olof Lundberg. Vid den slutliga handläggningen har även rådsdirektören Maria Thuveson, chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Olof Lundberg
Forskningssekreterare

Kopia
lars.berg@regeringskansliet.se
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se
Myndighetshandläggare:
Katarina.nordqvist@regeringskansliet.se
Per-erik.yngwe@regeringskansliet.se